

אהבה מטורפת (אנימה ואנימוס)

לקלף הקיסר ולקלף הקיסרית יש אמנם פירושים אינדיבידואליים, אך ניתן להתבונן בהם גם כסמלים המייצגים את האנימה והאנימוס, את האלמנט הנקבי והזכרי של הקיום האנושי. זהו רעיון גדול, עמוק ולא פעם בעייתי שמתאר את המשיכה הבסיסית הראשונית והסוחפת בין גבר לאישה, והוא נוגע בעולם הרגשי של כל אחד ואחת מאיתנו.

כידוע, הקשר בין הכוחות הללו יכול ליצור סערות גדולות בחיינו. יונג הגדיר את האנימה כאלמנט נשי אשר קיים בתוך הגבר, ואת האנימוס כאלמנט גברי אשר קיים באישה. לג'וזף קמבל, תיאולוג מודרני שביסס את התיאוריה שלו בשנות השמונים, יש דרך התבוננות אחרת במושגים הללו: לטענתו, האנימה היא ההתעוררות שגבר יחוה כאשר הוא יפגוש את האישה הנכונה. ולהיפך, האנימוס הוא אותו מנגנון פלאי שיתעורר באישה כשתפגוש את הגבר המתאים. עתה עולה השאלה המסקרנת, למה אדם אחד מעורר באחר את אותו כוח פנימי קדום? למה דווקא בחורה מסוימת שבחור מסוים פגש במועדון מסוים "מטריפה" אותו?

הבחור כבר פגש לא מעט נשים, עם חלקן הוא אפילו קיים יחסים. הוא יוצא לדייטים באופן קבוע, אבל מדוע דווקא בחורה מסוימת, שעל פניו, אינה שונה מהאחרות או מיוחדת מוציאה אותו משלוותו? למה בחורה מתאהבת אנושות בגבר ספציפי, למרות שהוא רק עוד עלם חמודות כמו כולם?

לפעמים הרגש הסוחף והעוצמתי הזה אינו חיובי. כביכול המשיכה הטוטאלית עשויה להביא לפריחה זוגית, הפריה הדדית בונה ויצירת המשכיות של הקיום האנושי, אך לפעמים הכוח הזה עלול להזיק לשני הצדדים, בעיקר כאשר הוא נובע מדפוסים פנימיים לא מאוזנים והופך למשיכה הרסנית.

כשאהבה מטריפה הופכת לאהבה מטורפת

כולנו מכירים את המקרים הללו: זהו מצבה של אישה שמאוהבת עד כלות בגבר שבוגד בה ומתייחס אליה רע. היא יכולה לנסות לתרץ את התנהגותו במגוון אופנים, אך האמת היא שיש במערכת היחסים הזאת מוטיב של התעללות רגשית או פיזית אם לא התעללות של ממש. זהו המצב של גבר שמוקסם כל כך מאשתו עד שהוא מסרב לראות שהיא מתייחסת אליו בחוסר כבוד, לא מרוצה אף פעם ממעשיו וגורמת לו להרגיש חסר משמעות. זהו גם מצבן של נשים מוכות אשר במידת מה "מכורות" לבעל או לבן הזוג המכה, ולא מצליחות להשתחרר ממנו. יש מקרים בהם האהבה הארכיטיפית הזאת מאוזנת, אבל כשלקוחות מגיעים אלינו לקריאה, הם מגיעים כי הם זקוקים לעזרה, כי משהו יצא מאיזון. לרוב ניתן לקל בצד הבעייתי או ההרסני של המשיכה הזו.

מדוע כוח המשיכה חזק כל כך?

בסופו של דבר אנחנו עדיין יצורים חייתיים המונעים מאינסטינקטים. כמו כל זן בטבע אנחנו רוצים לשמר את הגזע שלנו. הפסיכולוגיה שלנו היא פשוטה: אנחנו תופשים את עצמנו כ"מושלמים", ולכן אנחנו נשאבים על-ידי מנגנון השחזור הפנימי שלנו ומנסים למצוא העתק של הדפוסים המוכרים לנו. הגבר אומר לעצמו למשל: אם אמצא העתק של אימי, אוכל לשחזר את ההיווצרות שלי, אוכל לייצר "עצמי מושלם" נוסף, העתק. כך המערכת הפנימית מושכת אלינו את ההעתקים של הורינו. האנימה, משמעותה "אם" ו"חיים" – זו המפיחה חיים. מרגע שהילד נולד מתחילה מערכת היחסים שלו עם נשים, והיא זו שבונה את מערכת הציפיות שלו מהנשים שיהיו חלק מחייו בבגרותו. יכול להיות שהוא יחפש גם מאפיינים פיזיים דומים, נקודת חן, תספורת, גובה, או כל תכונה אחרת. זה נוגע בנקודה כל כך עמוקה בנפשנו עד שיונג מחשיב את האלמנטים הללו כאלמנט בסיסי בלתי נשלט של תת המודע שלנו.

השאלה המתבקשת היא מה היה יחסה של האם. אם האם הייתה חמימה ונחמדה, זוהי גם האישה שתמשוך את השואל, ואם האם הייתה קרירה ומנותקת, אלו המאפיינים שהשואל יחפש בבת הזוג שלו באופן לא מודע.

אנימה חברתי

גם האנימה החברתית היא בעלת השפעה עצומה. בתקופות קדומות יותר הגברים חיפשו דמויות נשים מלאות, זו הייתה האופנה, ותת המודע הקולקטיבי תוכנת באופן שרואה את היופי והמשיכה באישה שתוכל לשרוד בעת רעב. כיום, הרזון והמראה הספורטיבי הם צו השעה. הגברים יראו במראה זה את המראה "השורד", את זו שתעניק לצאצאים את התנאים הטובים ביותר. מדוע גברים רבים מתלהבים מחזה גדול? (זאת אולי השאלה שהכי מעסיקה את האנושות). זו אפילו לא בחירה מודעת. הגברים מרגישים באופן אינסטינקטיבי שחזה גדול משמעותו הזנה לצאצאים שעתידיים לבוא. ייתכן שגבר מסוים אפילו לא מעוניין להקים משפחה עדיין, אבל תת המודע שלו ישר לו שזו עם המחשוף הנדיב היא האישה שבבילו. הטבע חזק וחסם מאיתנו לעיתים, והוא עושה עבורנו לא מעט החלטות.

האנימוס שמכשף את האישה

גם כשמדובר באנימוס, יש לנשים תפישות מסוימות וקבועות מראש. כשאישה מושפעת מארכיטיפ האנימוס האישי היא מחפשת בגבר את דמות אביה. היא מפנימה את דמותו ומנסה למצוא גבר שיהיה תואם למבנה האישיותי או הפיזי של האב. כאן ישנה מחלוקת בין פרויד שטוען שדמות האב היא משמעותית ממש מרגע הלידה, לבין יונג שטוען שעד גיל שנתיים הילדה מפנימה את כל דמויות הגברים הסובבות אותה, וההשפעה של האב על עיצוב העדפותיה מתחילה בגיל שנתיים.

לפי עמדה זו, מבחינת הילדה, עד גיל שנתיים האב הוא רק "העוזר השעיר של אמא", ותו לא.

כשהיא תגדל היא תחפש בן זוג שתואם את אותו אב שהיא חוותה: בין אם הוא נחמד וחס או קשוח ומנוכר. ייתכן שהיא תזהה את בן הזוג המתאים לדפוסים שהיא מכירה כבר ברגע הראשון של המפגש, עוד לפני שהוא הוציא מילה מפיו. כיצד זה קורה?

דוגמה מצוינת ליכולת ספיגת המסרים שלנו היא הקשר בין כלב ובין בעליו. כאשר כלבנו יושב לצדנו על הספה, אנו עשויים לקום כמה פעמים, למטבח, לשירותים, למחשב וכו'. אבל רק כשאנחנו קמים במטרה להוריד אותו לסיבוב אוזניו מזדקרות והוא קופץ כמוכן לפעולה. איך הוא מזהה את הנכונות שלנו להוריד אותו למטה? איך הוא יודע? התשובה

היא שבעוד שאנו מסתכלים עליו 10 אחוז מהזמן, הוא מסתכל עלינו 90 אחוז מהזמן. הוא מכיר כל ניואנס וכל תגובה שלנו. כך עובדת גם מערכת התפישה שלנו וחלופת המסרים הבלתי מילוליים בין ילדים להורים. הפנמנו את התכונות ואת שפת הגוף של הורינו באופן כזה שאנו מסוגלים לזהות את הדפוסים שלהם בכל מקום.

זו הסיבה שבחורה בת 20 יכולה להיכנס מועדון ו"לזהות שם את אבא שלה". כך אנחנו משחזרים את הבחירות שלנו ואת הבחירות של הורינו. קיים כמוכן גם אנימוס חברתי: לאורך השנים נשים תמיד נמשכו לדמות הגבר האתלט הבריא. קל לנו לראות את הדפוס הזה במקרים הרבים של דוגמניות שמתחנות עם כדורגלנים. ומה אם הגבר לא כל כך אתלטי, ופחות נאה? אז עולה השאלה האם הוא מבוסס כלכלית. אם אכן כך, הוא יוכל להעניק לילדים חיים טובים. הלא מודע {ולעתים גם המודע} לוקח בחשבון את העתיד ואת יכולת ביסוס המשפחה. זהו רעיון שנראה מעט מיושן או סטריאוטיפי, אך יש סדנאות למציאת זוגיות בארץ שבהן טוענים שגברים לא פעם מחפשים את הערך הפיזי, את היופי החיצוני, ונשים מחפשות את הערך הפנימי או קבוצה משולבת של ערכים: "איזה ערך אתה מעניק לי או לילדים?" הן שואלות את עצמן. ישנו גם מונח שמתאר את התופעה: DHV - demonstrating higher value.

מובן שהערכים השתנו לאורך השנים. נשים נמשכות ל"חנונים" הרבה יותר מפעם, למשל. אם נחשוב על פסנתרן כמו ריצ'רד קליידרמן, שסובב ראשים בקצב מסחרר, נשער שנשים לא היו משליכות חזיות לעברו אם הוא היה פסנתרן מוכר לפני 200 שנים. אני בספק אם בטהובן התקבל בשאגות הערצה של נשים {שנמשכות אליו פיזית} עת שפסע ברחובות. הוא היה "כוכב רוק" ששובר פסנתרים ומעלה הופעות מרהיבות אך היו לו בעיקר ספונסריות מבוגרות שתמכו בו, לא היה עדר מעריצות שכרכר סביבו. אם הוא היה חי כיום, הוא היה מקבל כבוד עצום וגם הצעות חיזור רבות מספור בעמוד הפייסבוק שלו.

כיצד האנימה והאנימוס באים לידי ביטוי בקריאה?

כאשר אנו מתייחסים לארכיטיפ זה, אנו מתמקדים למעשה בשמונה קלפים: הקיסר והקיסרית - האב הלא מודע והאם הלא מודעת, המרכבה ומלכת המטבעות - מארס וונוס, השמש והירח וכן מלך המטבעות ומלך הגביעים - אשר משקפים את האספקט האבהי והאמהי {מלך הגביעים משקף את הקשר עם האם}.

עצם העובדה שאחד מקלפים אלו מופיע בקריאה בנושא זוגיות צריך לעורר את תשומת לבנו. כאשר אישה מקבלת את אחד מקלפי הגברים וכשגבר מקבל את אחד מקלפי הנשים, תשומת הלב גדלה פי כמה, ועלינו להבין שיש כאן כנראה דפוס מסוים שיש לזהות ולעבד. בשלב זה נבדוק כיצד השואלת מדברת על בן זוגה, למשל, האם זו שואלת שתעשה כל מה שכן זוגה יאמר לה? האם מערכת היחסים שוויונית?

לשם דוגמה, מגיעה אלינו מיכל, שואלת שתוהה האם היא תעבור לגור עם עומר, אהובה, בחצי השנה הקרובה. אם הקלף המרכזי בקריאה היה עשרה גביעים, קלף נפלא ומשפחתי, היינו אומרים לה שאכן נראה שזה הכיוון ומירב הפוטנציאל טמון במעבר, אך אם היה מופיע אחד מהקלפים הארכיטיפים שמייצגים את הנשים, התשובה מתעצמת אלפי מונים. משמעות הדבר היא שעומר יעשה הכול, אבל ממש הכול כדי לעבור לגור עם מיכל במהירות האפשרית. הוא יזניח את העסק, ייטוש את אימו החולה – פשוט יעשה כל דבר שנדרש כדי לגור עימה ולא משנה המחיר. שום דבר לא יעצור אהבה ארכיטיפית.

אם, לעומת זאת, היה מתקבל קלף ארכיטיפי גברי, הסיפור היה שונה לחלוטין: במקרה כזה אנו נשאל את מיכל: "למה בעצם אתם עדיין לא גרים יחד?" סביר להניח שנקבל תשובה כזו: "עומר מאוד רוצה לעבור, אבל בהתחלה היו לו צרות עם העסק, ואחר-כך אימו הייתה חולה. זה בטח יקרה בחודשים הקרובים." לנוכח קלפים כמו הקיסר, או מלך המטבעות, אנחנו צריכים להטיל ספק רב ביכולת של הקשר באמת להתקדם. מבחינת הקלפים: סביר להניח גם בעוד חמש שנים עומר לא יעבור לגור איתה. זה לא אומר שהוא לא אוהב אותה ושהיא לא חשובה לו, אבל "הסריטה" שלו לא תאפשר לו למסד את הקשר.

האפשרות היחידה שנותרה במקרה כזה היא: לעזור למיכל (ולכל אחת אחרת שנתקלת בפריסה דומה, לצורך העניין) להיגמל מעומר. ההיסטוריה מלאה במערכות יחסים כאלו עוד מימי קליאופטרה ואנטוניוס. האישה יכולה להמציא עשרות תירוצים להתנהגותו של בן הזוג, אבל זה לא יועיל. היא צריכה להבין שזה "אף פעם לא יקרה" ולהמשיך הלאה.

כיצד אפשר לשחרר אהבה ארכיטיפים מטורפת

שתיים מהאפשרויות למיגור אהבה ארכיטיפית שלא מבשילה למיסוד הקשר הן מעט קיצוניות: האפשרות הראשונה היא שהבחור פשוט הולך לעולמו. זאת אפשרות נדירה ובהחלט לא מומלצת. האפשרות השנייה היא שבת הזוג נכנסת להיריון. נתקלתי במצבים האלה לא פעם, והתהליך נראה כך:

הבחורה יוצאת עם בחור חביב אך בעייתי. היא מאוהבת בו לחלוטין אך הוא מתקשה להישאר לאורך זמן, "זו לא את – זה אני" ושלל הקלישאות הידועות. הוא עוזב, אך היא מאוהבת בו ומחכה לו, ואכן הוא חוזר לאחר כמה חודשים. לצערה, אחרי שבועיים הוא שוב מתנדף מהשטח, והיא כבר שבורה למדי אך עדיין מצדיקה את מעשיו באמירות כגון: "קשה לו, הוא לא יציב, עבר עליו הרבה", ועוד כהנה וכהנה. בפעם האחרונה הוא שב ומבטיח: "את היחידה, רק אותך אני רוצה." בשלב זה היא כבר סקפטית אך היא נותנת לו צ'אנס אחרון. הצ'אנס האחרון הזה ניתן כבר חמש או שש פעמים מצידה, אז היא אומרת לו: "תשמע מותק, אני כבר לא ילדה, אני רוצה להיכנס להריון. אם אתה רציני, יאללה, תוכיח". "בוודאי", הוא אומר לה, "אם מי אני אעשה ילד אם לא איתך". ואז זה קורה – היא נכנסת להריון. אז גם מתגלה אופיו האמתי.

לרוב, הבחור פשוט מתחרפן: הוא פולט מפיו איומים שונים, אומר שיעזוב ולא יחזור, שהוא לא יעזור לה ושהיא חייבת לעשות הפלה. במקרים קיצוניים הוא גם עלול להגיע אליה למשרד, לשרוט לה את האוטו או לאיים על חייה. גם גברים שטוענים שהם מתנגדים להפלות ממניעים אנושיים או דתיים יכולים לפתע להפוך את עורם. ברגע שהאישה רואה את ההתנהגות הזאת היא מבינה באופן עמוק וחד משמעי שזה לא יהיה אבי ילדיה – שהיא

לא מעוניינת באב שכזה לילדים שלה בעד שום הון שבעולם.
כך מתפוגג אפקט האנימוס בשניות. זוהי לא דרך נעימה לגלות זאת, והיא כרוכה בהרבה
צער וכאב ולפעמים אף נגמרת בהפלה.

האפשרות השלישית הרצויה והבריאה עבור הבחורה "הנגמלת" היא פשוט לטפל בדפוס
וללכת לטיפול מקצועי. כולן אמרו לה כבר "לעזוב אותו", היא יודעת שהיא צריכה לעשות
זאת, היא פשוט לא מסוגלת, והיא צריכה לטפל בשורש הבעיה. יש אפילו קבוצות תמיכה
בנושא של "התמכרות לבן הזוג", במקום אלכוהוליסטים-אנונימיים אפשר לקרוא להם
אנימה או אנימוס-אנונימיים. כן, התמכרות לבן זוג שלילי ועוצמתי יכולה להיות חמורה
כמו התמכרות לאלכוהול.

אגב, יש סוג נוסף של גבר מסוג אנימוס שלילי: הטיפוס השתלטן, הבריוני, זה שמוכן
להתחייב אל האישה ולהביא ילד לעולם, אך מתייחס אליה באופן כוחני, קובע את כל צעדיה
ואף מפעיל נגדה אלימות כלכלית, נפשית או פיזית. לא תמיד האלימות היא קיצונית, אך
היא תמיד פוגעת בבת הזוג ולא מאפשרת זוגיות יציבה, הדדית וטובה. זוהי אותה אהבה
מטורפת רק מהכיוון השני. אין לבת-הזוג שום דרך לעזוב אותו, ייתכן שהיא תתרץ את
התנהגותו במאות דרכים. רק טיפול נפשי עמוק יעזור.

ובכל זאת יש גם אהבות טובות

כן זוהי אהבת האנימה והאנימוס, אהבה מטורפת שיכולה לכלות את כוחם של האוהבים
לחלוטין. אלו שיגיעו אלינו לקריאה יהיו לרוב אלו שנמצאים בצדה הבלתי מאוזן של אהבה
זו.

וכדי לסיים בנימה אופטימית אולי אפשר לציין את אהבתם של איתמר בן אב"י (בנו
של בן יהודה) ולאה אבושדיד. לאה הייתה ממשפחה ספרדית מיוחסת, ואיתמר היה בחור
אשכנזי, אביון ופרוע, אך הוא רדף אחר אהבתו במלוא כוחו. כשסירבה להיעתר להצעותיו
בגלל לחץ הוריה, הוא פרסם שיר בעיתון, שיר אהבה נואש אל לאה. בשיר זה הוא אף איים
בהתאבדות אם לא יזכה לשכב בחיק אהבתו.

אליעזר בן יהודה, אביו, נבהל מאוד ויצר קשר עם הוריה של לאה אשר בתגובה שאלו
אותה לרצונה. לאה שהייתה מאוהבת עד כלות באיתמר אמרה לאמה: "לא אמרה את פוך,
אך לא אנשא לאיש אחר". הסוף היה טוב, איתמר הסכים לתת ללאה את כל כספו ורכושו,
והוריה של לאה השתכנעו לתת לזוג להינשא. הללו חיו יחדיו בהלימה מושלמת ובקשר
אהבה עז וטוטאלי ממש עד יום מותו.